

BOEKBESPREKING

"A beginner's guide to South African shells", door Dr K.H. Barnard, 1951, Capetown, Maskew Miller Ltd, II + 215 pag., ill.

Het schijnt een zeer zware taak om voor een gebied als Zuid-Afrika, waarvan de kennis der mollusken nog in de kinderschoenen staat, een samenvattend boekje over de weekdieren te schrijven. Desondanks heeft Barnard van het South African Museum te Kaapstad zich op bevredigende wijze van deze opgave gekwetend.

In een kort bestek behandelt hij land-, zee- en zoetwatermollusken en de Brachiopoda. Hij komt nergens tot determineertabellen, een ernstig gemis in een boekje voor leken bestemd, wat echter weer verklaarbaar is, aangezien bij de huidige stand van zaken "keys" uiteraard onvolledig en vol fouten moeten zijn. Het werk is ruim voorzien van afbeeldingen, waarvan de pentekeningen in de regel zeer goed zijn. De gekleurde platen zijn minder, vooral de frontispies..

De inrichting van het boek is als volgt: als eerste hoofdstukken beschouwingen over "General structure", "The shell", "Mandibles and radula", "Spawning", "Forming a shell collection", "Preserving shells", "Disposing of a shell collection" (waarin de auteur aanraadt, om, indien een museum de collectie of een gedeelte ervan, niet hebben wil, de verzameling naar de "dumpheap" te brengen!) en "Names". Volgen een korte beschrijving van de Zuidafrikaanse mariene molluskenfauna en de classificatie, waarna de auteur begint met de behandeling van de Cephalopoda (8 pag.). Dan wijdt hij vijf pagina's aan de Chitons, een groep, die in Zuid-Afrika vrij veel, dikwijls hoogst merkwaardige vertegenwoordigers heeft. Daarna komt hij tot een behandeling van de Gastropoda, die hij familiegewijs bespreekt in 110 bladzijden.

Terecht volstaat hij ermee de meest algemene en karakteristieke soorten te noemen en af te beelden. In de regel geeft hij zoveel mogelijk bijzonderheden, dikwijls een verklaring van de naam, en indien mogelijk iets over de biologie van de soort in kwestie. Dat is lang niet altijd mogelijk, gezien het feit, dat van heel wat soorten slechts de schaal bekend is.

Ook de naakte slakken, zowel de mariene als de terrestrische soorten, worden niet vergeten. Merkwaardig om te lezen, dat de zo grote familie der Clausiliidae hier slechts één vertegenwoordiger heeft, n.l. de linksgewonden Austrobalea africana; dat de zo zeldzame Pleurotomariidae een eigen soort in Zuid-Afrika hebben, Pleurotomaria africana, waarvan vijf exemplaren bekend zijn; dat de Helicidae, niet autochtoon in Zuid Afrika, vier soorten opleveren, alle vier geïmporteerd (t.w. Helix aspersa, Theba pisana (Europa), Cochlicella ventricosa (Zuid-Europa) en Bradybaena similis¹⁾, over veel tropische streken verspreid, wrsch. van Mauritius afkomstig). Trouwens veel Arionidae en Limacidae zijn ook ingevoerd, o.a. onze beide Deroceras soorten, Limax maximus, etc.

Bij de Scaphopoda noemt hij slechts twee soorten; deze groep heeft meer haar verspreiding in echt tropische gebieden zoals de Maleise Archipel.

Aan de Bivalven besteedt Barnard 41 pagina's, mijns inziens te weinig, gezien de grote rijkdom aan soorten. Hierbij begaat hij de fout vrij veel ruimte te wijden aan het genus Tridacna, dat, volgens zijn eigen zeggen, nimmer in Zuid Afrika werd verzameld!

Ten slotte geeft hij nog enige bladzijden aan de Brachiopoda, de "Lamp shells", en twee pagina's aan de fossiele schelpen. Een register voor gewone en een voor wetenschappelijke namen besluiten het boek.

Het geheel maakt een verzorgde indruk en aangezien dit boekje, de titel in aanmerking genomen, geen grote pretenties heeft, zal het zeker voor het beoogde doel geschikt blijken te zijn. Er zijn echter een paar kleine punten, die zeker aanvulling verdiend zouden hebben. In de eerste plaats geeft Barnard geen literatuurlijst. Hij volstaat met het noemen in de tekst van

1) Thiele rekent deze soort tot de familie Fruticicolidae.

Krauss' verouderde (1848) en Turtons slechte boek (1931); waar zijn bijvoorbeeld titels als Sowerby (1892), Bartsch (1915), etc.? En dan is mij een doorn in het oog het feit, dat hij nergens auteursnamen opgeeft. Juist voor een gebied, waarvan de literatuur zo wijd en zijd verspreid is als Zuid Afrika, is het zeer noodzakelijk, zelfs in amateurboekjes, om auteursnamen op te geven. Hierop zal elke amateur stranden, die iets dieper op de zaken in wil gaan.

Wat synonymie betreft, is hij dikwijls niet geheel up to date (bijv. Hochstetteria alfredensis i.p.v. Philobrya angulata, pag.197) en laat hij zich kennen als een splitter, vooral bij de genera der Bivalvia.

De eerste afbeelding op pag.II vertoont een lelijke fout, de onderschriften links en rechts zijn verwisseld. Helaas beeldt Barnard soms soorten tweemaal af, wat in verband met de rijkdom van de Zuidafrikaanse fauna jammer is. Zo bijvoorbeeld Pecten tinctus op Plaat D en Plaat XVI, etc. Hij had beter op de tweede plaat een andere soort af kunnen beelden.

Ondanks deze min of meer afkeurende opmerkingen wil ik er nog eens de nadruk op leggen, dat dit boekje voor het doel, dat nagestreefd wordt, heel geschikt is. Bovendien is het het eerste in zijn soort en aan pionierswerk kleven nu eenmaal altijd fouten. Moge een herdruk deze fouten doen verdwijnen in het belang van de malacologie in Zuid Afrika.

's-Gravenhage, Februari 1952
A.C.van Bruggen